

VARSTVO OSEBNOSTNIH PRAVIC OBDOLŽENCEV PRI MEDIJSKEM POROČANJU O KAZENSKIH POSTOPKIH

Miha Šošić,

*univerzitetni diplomirani pravnik, asistent na Pravni fakulteti Univerze
v Mariboru, višji pravosodni svetovalec na Vrhovnem sodišču RS*

1. UVOD

Mediji imajo v sodobnih družbah izjemen vpliv, ki se mu ne more izogniti niti pravo kot sistem normiranja družbenih odnosov. V medijskih družbah mora pravni sistem do določene mere uporabljati sodobne medijske mehanizme, da ne izgubi svojega družbenega vpliva in lahko opravlja svojo funkcijo.¹ Medijsko poročanje o kazenskih postopkih lahko prispeva k uresničevanju generalne prevencije kot ene od funkcij kazenskega prava (oziroma namenov kaznovanja), saj se s poročanjem o kazenskem postopku in izreku kazenske sankcije večja zaupanje ljudi do delovanja pravnega reda ter utrjuje zavest o pomenu spoštovanja temeljnih družbenih vrednot.² Po drugi strani pa lahko nestrokovno in nesorazmerno medijsko poročanje o kazenskih zadevah ogrozi temelje poštenega kazenskega postopka. Mediji namreč ne smejo prevzemati funkcije sodobnega sramotilnega stebra, saj to lahko ogrozi tako delovanje kazenskega prava kot delovanje medijev samih in uresničevanje njihove vloge v demokratični družbi.³

Tudi kadar je kazenski postopek zakonsko dobro urejen in sodišča dosledno izvršujejo njegove določbe, lahko medijsko poročanje, pri katerem se ne spoštujejo domneva nedolžnosti in osebne pravice obdolžencev,⁴ ogrozi po-

¹ V. Boehme-Neßler, nav. delo, str. 167.

² L. Bavcon in drugi, nav. delo, str. 36.

³ B. Zabel, nav. delo, str. 364.

⁴ Izraz obdolženec se tukaj in v nadaljevanju zaradi terminološke poenostavitve uporablja nekoliko širše, in sicer kot skupni izraz za osumljenca, obdolženca, obtoženca in obsojenca.

šten potek kazenskega postopka. Zato ima država pozitivno dolžnost, da zaradi poštenega poteka kazenskega postopka zagotovi tudi ustrezen ureditev medijskega poročanja o kazenskih zadevah. Pri tem pa ureditev medijskega poročanja o kazenskih postopkih ne sme iti tako daleč, da ne bi omogočala normalnega delovanja medijev in uresničevanja njihove svobode izražanja. Temu vprašanju se v Sloveniji doslej na strokovni ravni ni namenjalo veliko pozornosti.

Namen članka je sprožiti strokovno razpravo o varstvu osebnostnih pravic obdolžencev v zvezi z medijskim poročanjem o kazenskih zadevah, saj gre za problem, ki je neločljivo povezan z vprašanjem poštenega kazenskega postopka. V nadaljevanju so na splošno predstavljene osebnostne pravice, nato so analizirana ustavnopravna in teoretična izhodišča glede povezave med osebnostnimi pravicami obdolžencev in kazenskim postopkom, na kratko je predstavljena veljavna ureditev poročanja o kazenskih zadevah in razmisleki o možnih zakonodajnih rešitvah. Vprašanje, kako naj pravosodni organi obveščajo javnost in medije, je obravnavano samo bežno in bi potrebovalo posebno poglobljeno obravnavo.

2. SPLOŠNO O OSEBNOSTNIH PRAVICAH

Varstvo osebnostnih pravic je skupaj z nedotakljivostjo človekove telesne in duševne celovitosti ter njegovo zasebnostjo zagotovljeno v 35. členu Ustave RS.⁵ Iz navedene določbe sicer izhaja, da imajo osebnostne pravice pravno naravo temeljnih pravic,⁶ vendar s tem ni določena njihova vsebina. Tudi na zakonski ravni vsebina osebnostnih pravic ni določno opredeljena. Tako Obligacijski zakonik (v nadaljevanju OZ)⁷ osebnostne pravice omenja v okviru določb, ki zagotavljajo njihovo varstvo (npr. pri zahtevi za prenehanje s kršitvami osebnostnih pravic (134. člen OZ), objavi sodbe ali popravka (178. člen OZ) in pri denarni odškodnini za nepremoženjsko škodo (179. člen OZ)), nikjer pa ne opredeli njihove konkretne vsebine.

Takšna vsebinska odprtost osebnostnih pravic je povezana z njihovo pravno naravo, saj so osebnostne pravice pravice človeka, ki neposredno zadevajo njegovo osebo in njegove osebne dobrine.⁸ Ker človekova osebnost potrebuje celovito pravno varstvo na različnih področjih družbenega življenja, osebnostne

⁵ Ur. l. RS, št. št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 47/13.

⁶ A. Polajnar Pavčnik v: M. Pavčnik (ur.), A. Polajnar Pavčnik (ur.), D. Wedam Lukić (ur.), *Temeljne pravice* (1997), str. 150 in 151.

⁷ Ur. l. RS, št. 83/01, 28/06, 32/04 in 40/07.

⁸ A. Finžgar, nav. delo, str. 11.

pravice ne morejo biti omejene s sklenjenim krogom pravic, temveč morajo biti oblikovane tako, da se lahko prilagajajo različnim vidikom družbenih sprememb.⁹ Slovenski pravni red pri opredeljevanju osebnostnih pravic uporablja generalno klavzulo s ponazarjanjem značilnih primerov osebnostnih pravic.¹⁰ Tako na primer določba prvega odstavka 134. člena OZ omenja posamezne primere kršitev osebnostnih pravic, kot so kršitev nedotakljivosti človekove osebnosti, osebnega in družinskega življenja, te pa dopolni z generalno klavzulo »ali kakšne druge osebnostne pravice«. Ker morajo osebnostne pravice zagotavljati celovito varstvo človekove osebnosti, ima generalna klavzula funkcijo zapolnjevanja pravnih praznin.¹¹ Kot je poudarilo Ustavno sodišče RS,¹² so z jamstvom osebnostnih pravic »zagotovljeni tisti elementi posameznikove osebnosti, ki niso varovani z drugimi določbami Ustave (s svobodo vesti, izražanja itn.), a je šele skupaj z njimi posamezniku dana možnost, da se svobodno razvija in oblikuje svoje življenje v skladu z lastnimi odločitvami«.

Osebnostne pravice so namenjene varstvu človekove osebnosti, zato se v prvi vrsti nanašajo na fizične osebe, v določenem ožjem obsegu pa se lahko priznajo tudi pravnim osebam.¹³ So absolutne pravice, saj učinkujejo zoper vsakogar, omejiti pa jih je dopustno samo z enakovrednimi pravicami drugih ali s širšim, splošnim interesom, pri čemer je vselej treba upoštevati interesno vrednotenje v okviru načela sorazmernosti.¹⁴ Poleg tega je za osebnostne pravice značilno, da so individualne, nepremoženjske in neprenosljive.¹⁵

Ker pri osebnostnih pravicah ne gre za določno opredeljen in sklenjen krog (*numerus clausus*) posameznih pravic, tudi sistematika posameznih osebnostnih pravic ni jasno izdelana. Med osebnostnimi pravicami se navajajo: pravica do življenja, zdravja in telesne integritete, pravica do svobode gibanja, pravica do nedotakljivosti človekove osebnosti, pravica do časti in dobrega imena, pravica do osebnega in družinskega življenja, pravica na lastni podobi, pravica

⁹ M. Juhart in drugi, nav. delo, str. 265.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Smiselno enako nemška teorija in sodna praksa poudarjata pomen funkcije zapolnjevanja pravnih praznin pri t. i. splošni osebnostni pravici (nem. *allgemeines Persönlichkeitsrecht*); glej npr. sodbo nemškega ustavnega sodišča (nem. Bundesverfassungsgericht) 1 BvR 653/96 z dne 15. decembra 1999.

¹² Odločba U-I-226/95, z dne 8. julija 1999 in odločba Up-406/05, z dne 12. aprila 2007.

¹³ Prim. A. Finžgar, nav. delo, str. 11; M. Juhart in drugi, nav. delo, str. 267; in B. Sajovic, nav. delo, str. 66. Glede priznavanja določenega obsega varstva prostorske in komunikacijske zasebnosti pravnim osebam glej tudi odločbo Ustavnega sodišča RS U-I-40/12, z dne 14. aprila 2013.

¹⁴ Prim. A. Polajnar Pavčnik, nav. delo, str. 154.

¹⁵ M. Juhart in drugi, nav. delo, str. 267 in 268.

na glasu, pravica do imena, pravica do osebne identitete in pravica do komunikacijske zasebnosti.¹⁶ Razmejitve med posameznimi osebnostnimi pravicami niso vedno jasne in med njimi prihaja tudi do vsebinskega prekrivanja.

Osebnostna pravica, ki je v okviru kazenskega postopka in poročanja o njem najbolj prizadeta, je pravica obdolženca do lastne podobe. Pravica do lastne podobe se v slovenski dogmatiki¹⁷ in sodni praksi¹⁸ povezuje predvsem s človekovo fizično podobo ter se zlasti nanaša na objavljane slik oziroma fotografij. Takšen koncept pravice do lastne podobe je mogoče poimenovati kot pravico do lastne podobe v ožjem pomenu, saj se po nemškem vzoru pravica do lastne podobe lahko razume tudi širše. Lastna podoba se namreč ne nanaša samo na zunanjo, fizično podobo posameznika, temveč tudi na njegovo družbeno podobo. Na posameznikovo družbeno podobo pa ne vpliva samo objava fotografij z njegovo zunanjo podobo, temveč tudi objava njegovega imena, glasu ter (domnevanih) dejstev iz njegovega osebnega, družinskega ali poklicnega življenja. Pravica do lastne podobe v širšem smislu zato obsega pravico posameznika do samoodločbe v zvezi z javnostjo lastne osebe.¹⁹ Nemško ustavno sodišče (nem. Bundesverfassungsgericht (BVerfG)) je v številnih odločbah²⁰ poudarilo, da je kot del splošne osebnostne pravice treba šteti tudi pravico posameznika, da načeloma sam odloča, na kakšen način se bo prikazoval tretjim osebam in javnosti oziroma kaj naj bo podlaga njegovega družbenega ugleda. Ta vidik splošne osebnostne pravice nekateri avtorji imenujejo tudi pravica do prikazovanja lastne osebe (nem. *Darstellung der eigenen Person*).²¹

Takšen širši koncept pravice do lastne podobe v določeni meri vsebuje nekatere druge osebnostne pravice (oziroma se z njimi prekriva), kot na primer pravico do nedotakljivosti človekove osebnosti, pravico do imena, pravico do glasu, pravico do zasebnosti, pravico do osebnega in družinskega življenja, pravico do časti in dobrega imena. Vendar je določeno vsebinsko prekrivanje značilno za večino osebnostnih pravic. Ne glede na poimenovanje ne more biti sporno,

¹⁶ Prim. A. Finžgar, nav. delo, str. 65–144; in M. Juhart in drugi, nav. delo, str. 266.

¹⁷ A. Finžgar, nav. delo, str. 102.

¹⁸ Glej na primer sodbo Višjega sodišča v Kopru I Cp 343/2003 z dne 12. maja 2004, sodbo Višjega sodišča v Mariboru I Cp 676/2011 z dne 5. julija 2011, sodbo Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 562/2012 z dne 19. decembra 2012, sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 421/2004 z dne 12. januarja 2006, sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 595/2004 z dne 23. novembra 2006 in sodbo Vrhovnega sodišča RS I Ips 5909/2011 z dne 18. julija 2013.

¹⁹ M. Mansdörfer, nav. delo, str. 573.

²⁰ Glej npr. sodbo 1 BvR 536/72 z dne 5. junija 1973, sklep 1 BvR 185/77 z dne 3. junija 1980, sklep 1 BvL 20/84 z dne 8. februarja 1983 in sklep 1 BvR 1696/98 z dne 25. oktobra 2005.

²¹ H. D. Jarass, D. Pieroth, nav. delo, str. 75.

da tudi slovenski pravni red v okviru varstva osebnostnih pravic posamezniku zagotavlja možnost, da se odloča o prikazovanju lastne osebe nasproti tretjim in javnosti, in sicer ne samo glede svoje zunanje podobe, temveč tudi v zvezi s trditvami, ki se nanašajo na njegovo družbeno podobo. Seveda je tudi osebnostna pravica s takšno vsebino lahko ob upoštevanju načela sorazmernosti omejena s pravicami drugih in javnim interesom.

Za obravnavanje obdolženčevih osebnostnih pravic v zvezi z medijskim poročanjem o kazenskih postopkih je že omenjeni koncept pravice do lastne podobe v širšem smislu posebej primeren, saj vsebinsko združuje prav tiste vidike osebnostnih pravic obdolženca, ki so pri medijskem obravnavanju kazenskih zadev najbolj ogrožene.

3. POMEN PRAVICE DO LASTNE PODOBE V KAZENSKEM POSTOPKU

Osebnostne pravice se po eni strani nanašajo na civilnopravna razmerja, pri čemer je posameznikom za njihovo varstvo zagotovljeno civilnopravno varstvo (npr. zahteva za prenehanje s kršitvami osebnostnih pravic, denarna odškodnina za nepremoženjsko škodo in objava sodbe ali popravka). Po drugi strani pa imajo osebnostne pravice kot temeljne pravice tudi javnopravni pomen. Kot je v svojih odločbah poudarilo Ustavno sodišče RS,²² ima država v zvezi z varstvom človekovih pravic in temeljnih svoboščin negativne in pozitivne obveznosti, pri čemer negativne obveznosti pomenijo, da se mora vzdržati (nesorazmernih) posegov v človekove pravice in temeljne svoboščine, pozitivne obveznosti pa državo oziroma njene posamezne veje oblasti zavezujejo k aktivnemu ravnanju za čim učinkovitejše uresničevanje in varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin. V tem smislu je osebnostne pravice obdolžencev mogoče razumeti kot eno od ustavnih omejitev zakonodajalčeve svobode pri oblikovanju kazenskega postopka.²³

Zakonodajalec ima pri ureditvi kazenskega postopka torej obveznost, da pri uresničevanju legitimnega ustavnega cilja kazenskega postopka (učinkovitega pregona kaznivih dejanj)²⁴ v skladu z načelom sorazmernosti čim manj posega v osebnostne pravice obdolžencev (*negativne obveznosti države v zvezi*

²² Odločba Up-555/03, Up-827/04 z dne 6. julija 2006 in odločba Up-1082/12 z dne 29. maja 2014.

²³ Prim. odločbo Ustavnega sodišča RS U-I-92/96 z dne 21. marca 2002.

²⁴ Učinkovit pregon kaznivih dejanj je ena temeljnih pozitivnih obveznosti države za zagotavljanje varnosti ljudi znotraj svoje jurisdikcije (odločba Ustavnega sodišča RS Up-1082/12 z dne 29. maja 2014).

z varstvom osebnostnih pravic obdolžencev). Po drugi strani ima zakonodajalec dolžnost sprejeti pozitivne ukrepe, ki naj prispevajo k čim večjemu in čim učinkovitejšemu varstvu osebnostnih pravic obdolžencev v kazenskem postopku (*pozitivne obveznosti države v zvezi z varstvom osebnostnih pravic obdolžencev*). Za učinkovit potek kazenskega postopka so nekateri posegi države v osebnostne pravice obdolžencev nujni, vendar morajo biti vselej sorazmerni. V osebnostne pravice obdolžencev pa ne posega samo država, temveč tudi mediji kot prirejeni subjekti, ko poročajo o kazenskih zadevah in poteku kazenskih postopkov. Država ima pozitivno dolžnost, da tudi v zvezi s poročanjem o kazenskih zadevah zagotovi varstvo osebnostnih pravic obdolžencev, zlasti njihove pravice do lastne podobe, pri čemer mora upoštevati tudi svobodo govora iz 39. člena Ustave RS in 10. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin²⁵ (v nadaljevanju EKČP) ter v smislu načela sorazmernosti najti ustrezen kompromis med tema konfliktima temeljnima pravicama.

Z zvezi z varstvom osebnostnih pravic obdolžencev pri poročanju o kazenskih zadevah je treba urediti zlasti naslednje problemske sklope:

- vsebinsko poročanje o kazenskih zadevah, ki ne posega v načelo domneve nedolžnosti ter ne onemogoča izvedbe poštenega in nepristranskega sojenja;
- tehtanje med upravičenim interesom javnosti po informiranju ter varstvom obdolženčeve zasebnosti in njegove pravice do lastne podobe;
- medijsko poročanje pravosodnih organov o kazenskih zadevah in poteku kazenskih postopkov.

Svoboda govora je zajeta v pravici do svobode izražanja iz prvega odstavka 39. člena Ustave RS ter posamezniku zagotavlja izražanje misli in idej ter njihovo razširjanje v zunanji prostor.²⁶ Kot je v številnih odločbah poudarilo Ustavno sodišče RS,²⁷ ima svoboda govora »še poseben pomen, ko gre za izražanje v okviru novinarskega poklica, saj so široke meje svobode tiska eden izmed temeljev sodobne demokratične družbe«. V tem smislu je svoboda govora temeljni konstitutivni element svobodne demokratične družbe, ki pomaga vzpostaviti in oblikovati nepristransko informirano javnost, saj javna in odprta razprava o zadevah, ki so splošnega pomena, omogoča spopad mnenj o vprašanih, ki zadevajo vsakogar, in tehtanje posameznih argumentov.²⁸ Pri tem je

²⁵ Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/94.

²⁶ Sklep Ustavnega sodišča RS Up-91/02 z dne 12. marca 2004.

²⁷ Sklep Up-91/02 z dne 12. marca 2004, odločba Up-2940/07 z dne 5. februarja 2009 in odločba Up-1391/07 z dne 10. septembra 2009.

²⁸ Odločba Ustavnega sodišča RS U-I-226/95 z dne 8. julija 1999, odločba Ustavnega sodišča RS U-I-106/01 z dne 5. februarja 2004, odločba Ustavnega sodišča RS Up-2940/07

pomen svobode izražanja večplasten, saj ima po eni strani funkcijo varovanja svobode posredovanja informacij in mnenj (*aktivni vidik*), po drugi strani pa tudi varovanja svobode do sprejemanja informacij, torej pravice do obveščnosti (*pasivni vidik*).²⁹ Zaradi navedenega ima svoboda izražanja med človekovimi pravicami in temeljnimi svoboščinami poseben pomen in uživa posebno varstvo,³⁰ kar v svoji judikaturi glede 10. člena EKČP poudarja tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP).³¹

Svoboda izražanja in svoboda govora imata poseben pomen tudi v zvezi s kazenskim postopkom, v okviru katerega je ustavno načelo javnosti sojenja (24. člen Ustave RS) ena temeljnih garancij poštenega postopka in možnosti nadzora javnosti nad delovanjem sodne veje oblasti. Načelo javnosti je namenjeno krepitvi javnega zaupanja v delo sodstva,³² za sodišče pa pomeni psihološko pregrado pred samovoljnostjo in spodbuja k pravični izvedbi kazenskega postopka.³³ Pomembno vlogo pri uresničevanju namenov, ki izhajajo iz načela javnosti sojenja, imajo mediji. Z obveščanjem javnosti o poteku kazenskih postopkov (zlasti glavne obravnave) mediji skrbijo, da je o kazenskem postopku obveščen tudi tisti del javnosti, ki ni neposredno navzoč na sojenju. V tem smislu mediji skrbijo za »represzentativno javnost«³⁴ pri sojenju. Poleg tega medijsko poročanje o (pravnomočno zaključenih) kazenskih zadevah prispeva k uresničevanju namena kazenskega prava, zlasti t. i. splošne prevencije,³⁵ saj omogoča, da je demonstracija veljavnosti pravne norme oziroma pravnega reda (nem. *die sichtbare Bestätigung der Unverbrüchlichkeit der Rechtsordnung*)³⁶ vidna čim širšemu krogu javnosti.

Vendar pa mediji prispevajo k poštnemu kazenskemu postopku samo, če poročajo strokovno, nepristransko, na podlagi vestnega raziskovanja dejstev

z dne 5. februarja 2009, odločba Ustavnega sodišča RS Up-570/09 z dne 2. februarja 2012 in odločba Ustavnega sodišča RS Up-584/12 z dne 22. maja 2014.

²⁹ Odločba Ustavnega sodišča RS Up-1391/07 z dne 10. septembra 2009 in odločba Ustavnega sodišča RS U-I-67/09, Up-316/09 z dne 24. marca 2011.

³⁰ Odločba Ustavnega sodišča RS U-106/01 z dne 5. februarja 2004, odločba Ustavnega sodišča RS Up-2940/07 z dne 5. februarja 2009 in odločba Ustavnega sodišča RS Up-444/09 z dne 14. aprila 2012.

³¹ Glej na primer 43. točko sodbe v zadevi *Özgür Gündem proti Turčiji*, št. 23144/93, z dne 16. marca 2000.

³² C. Roxin, B. Schünemann, nav. delo, str. 370.

³³ Z. Dežman in M. Erbežnik, nav. delo, str. 258.

³⁴ G. Widmaier, nav. delo, str. 401.

³⁵ Prim. G. Widmaier, nav. delo, str. 399; G. Trüg, nav. delo, str. 1040; in preambulo Priporočila Sveta Evrope Rec(2003)13 z dne 10. julija 2003 glede medijskega poročanja o kazenskih postopkih.

³⁶ H.-H. Jescheck, T. Weigend, nav. delo, str. 4.

ter ob spoštovanju osebnostnih pravic udeležencev postopka. V nasprotnem primeru je učinek medijev na potek kazenskega postopka izrazito negativen, saj lahko vpliva na ravnanje prič, izvedencev, obdolžencev in celo sodišča.³⁷ V sodobnih družbah pojav medijskega sojenja pomembno vpliva na položaj obdolženca v kazenskem postopku, saj javnost pogosto ne opravlja več funkcije varovanja obdolženca pred samovoljo sodišča, čemur je načelo javnosti sojenja bilo izhodiščno namenjeno, temveč se vse bolj pojavlja potreba po varovanju obdolženca pred javnostjo oziroma mediji,³⁸ ki s senzacionalističnim in pristranskim poročanjem nemalokrat posegajo v načelo domneve nedolžnosti in v obdolženčeve osebnostne pravice. Tudi svoboda izražanja ni absolutna, temveč je v skladu s tretjim odstavkom 15. člena Ustave RS omejena s pravicami in svoboščinami drugih.³⁹

3.1. Vsebinsko poročanje o kazenskih zadevah

Svoboda izražanja zagotavlja svobodno izbiro tako glede vsebine kot glede oblike podajanja idej in informacij.⁴⁰ Svoboda izražanja je zagotovljena tudi v zvezi s poročanjem o kazenskih zadevah. Kot je poudarilo ESČP,⁴¹ dejstvo, da je za odločanje o obtožbi v kazenskem postopku pristojno izključno sodišče, ne pomeni, da se o kazenski zadevi ne bi smelo razpravljati tudi v javnosti in v medijih, bodisi v specializiranih revijah ali medijih, namenjenih širši javnosti. Svoboda izražanja, zlasti kadar gre za poročanje o kazenskih postopkih, seveda ni neomejena, temveč je pri njenem uveljavljanju treba upoštevati tudi druge ustavno zagotovljene dobrine. Tako je pri poročanju o kazenskih zadevah med drugim treba upoštevati domnevo nedolžnosti (27. člen Ustave RS in drugi odstavki 6. člena EKČP) ter pravico do poštenega in nepristranskega sojenja (22. in 23. člen Ustave RS ter 6. člen EKČP). Zato je pri medijskem poročanju o kazenskih zadevah v smislu tretjega odstavka 15. člena Ustave RS in drugega odstavka 10. člena EKČP treba najti ustrezen kompromis med navedenimi ustavnopravnimi dobrinami. Določeno vsebinsko usmeritev daje že določba drugega odstavka 10. člena EKČP, ki izrecno določa, da je izvrševanje svobo-

³⁷ C. Roxin, B. Schünemann, nav. delo, str. 370.

³⁸ G. Trüg, nav. delo, str. 1040.

³⁹ Sklep Ustavnega sodišča RS Up-246/00 z dne 9. oktobra 2002, sklep Ustavnega sodišča RS Up-91/02 z dne 12. marca 2004, odločba Ustavnega sodišča RS Up-1391/07 z dne 10. septembra 2009, odločba Ustavnega sodišča RS Up-570/09 z dne 2. februarja 2012, odločba Ustavnega sodišča RS Up-444/09 z dne 12. aprila 2012.

⁴⁰ Prim. sodbe ESČP v zadevah *Jerslid proti Danski*, št. 15890/89, z dne 23. septembra 1994, *News Verlags GmbH & Co. KG proti Avstriji*, št. 31457/96, z dne 11. januarja 2000, in *Verlagsgruppe News GmbH proti Avstriji*, št. 10520/02, z dne 14. decembra 2006.

⁴¹ Sodba v zadevi *Worm proti Avstriji*, št. 22714/93, z dne 29. avgusta 1997.

de izražanja dopustno podvreči obličnostnim pogojem, omejitvam ali kaznim med drugim tudi zaradi varovanja avtoritete in nepristranskosti sodstva ter varstva ugleda in pravic drugih ljudi,⁴² če je to nujno v demokratični družbi.

Pri vsebini poročanja o kazenskih zadevah oziroma o poteku kazenskih postopkov je treba upoštevati naslednje temeljne omejitve:

- dosledno spoštovanje domneve nedolžnosti;
- podajanje dejstev mora biti nepristransko in utemeljeno na skrbni raziskavi, pri tem pa ni dopustno vplivati na pošteno izvedbo postopka;
- pravilno podajanje strokovnih vprašanj.

Domnevi nedolžnosti je vselej treba dati prednost pred svobodo izražanja, saj je takšna omejitev poročanja o kazenskih zadevah v demokratični družbi nujna za doseg cilja poštenega kazenskega postopka ter varstva osebnosti fizičnih in pravnih oseb. Pri zahtevi, da do pravnomočne obsodilne sodbe posameznikov ni dopustno prikazovati kot storilcev kaznivih dejanj in domnevati njihovo krivdo ne gre za nesorazmerno omejitev svobode izražanja, saj je javnost mogoče seznanimi z vsemi bistvenimi informacijami tudi ob doslednem upoštevanju domneve nedolžnosti. Če gre za poročanje o kazenskem postopku, ki ni dosegel faze pravnomočne obsodilne sodbe, mora to biti iz poročanja vselej jasno razvidno. Pred pravnomočnostjo obsodilne sodbe ni nikogar dopustno imenovati ali prikazovati kot storilca kaznivega dejanja. Prav tako ni dopustno poročanje, pri katerem posameznik sicer ni izrecno poimenovan kot storilec kaznivega dejanja, iz vseh okoliščin poročanja pa jasno izhaja, da ga poročevalec prikazuje kot storilca kaznivega dejanja in domneva njegovo krivdo. Kot je poudarilo Vrhovno sodišče RS,⁴³ je »navedbe treba vedno presoјati kot celoto, pri tem pa je treba imeti v mislih povprečnega bralca, ker ima lahko izjava več pomenov in razlag«. Tudi če je posameznik v kazenskem postopku ali zunaj njega krivdo priznal, morajo mediji pri poročanju pred pravnomočno odločitvijo sodišča biti še vedno zadržani in upoštevati domnevo nedolžnosti.⁴⁴

S poročanjem, ki krši načelo domneve nedolžnosti, se nedopustno posega v obdolženčeve osebnostne pravice in tudi v temeljna načela poštenega ka-

⁴² V zvezi s tem je ESČP večkrat poudarilo, da domneva nedolžnosti pomeni dopustno omejitev svobode izražanja. Glej sodbe ESČP v zadevah *Allenet de Ribemont proti Franciji*, št. 15175/89, z dne 10. februarja 1995, *Du Roy in Malaurie proti Franciji*, št. 34000/96, z dne 3. oktobra 2000, *Pedersen in Baadsgaard proti Danski*, št. 49017/99, z dne 17. decembra 2004, *Tourancheau in July proti Franciji*, št. 53886/00, z dne 24. novembra 2005 in *Dupuis in drugi proti Franciji*, št. 1914/02, z dne 12. novembra 2007.

⁴³ Sodba II Ips 784/2007 z dne 25. marca 2010.

⁴⁴ Potrebo po zadržanem in uravnoteženem poročanju, ki izhaja iz domneve nedolžnosti, je poudarilo tudi nemško ustavno sodišče v sklepu 1 BvQ 46/08 z dne 27. novembra 2008.

zenskega postopka. Zato poročanja, ki krši domnevo nedolžnosti, ni mogoče upravičiti s kasnejšim dejstvom pravnomočne obsodilne sodbe, saj je spoštovanje domneve nedolžnosti pri medijskem poročanju med drugim namenjeno prav preprečevanju nedopustnega vpliva medijskega poročanja na izid kazenskega postopka.⁴⁵ Kasnejša pravnomočna obsodilna sodba je vsekakor lahko relevantna pri presoji odškodninske odgovornosti zaradi posega v osebnostne pravice obdolženca.⁴⁶

Opozoriti je treba na problem, da tudi medijsko poročanje o kazenskih zadevah, ki spoštuje domnevo nedolžnosti, na posameznika meče senco dvoma. Z vidika domneve nedolžnosti in njene kasnejše pravnomočne potrditve v obliki oprostilne sodbe je zato sporna tudi intenzivnost javnega obravnavanja, ki jo mediji namenijo posamezni fazi postopka. Pogosto se namreč dogaja, da intenzivno poročajo o hišnih preiskavah, preiskavi ali glavni obravnavi, morebitni pravnomočni ustavitvi postopka ali oprostilni sodbi pa namenijo malo ali nobene pozornosti.

Pri medijskem poročanju o kazenskih zadevah je še posebej pomembno, da so dejstva **prestavljena nepristransko in utemeljena na skrbni raziskavi**.⁴⁷ Pri poročanju je treba vselej raziskati in javnosti predstaviti tudi razbremenilna dejstva in okoliščine.⁴⁸ V tem smislu mora novinar pred poročanjem poskušati pridobiti oziroma preveriti informacije tudi pri obdolžencu in mu dati možnost, da se izjavi o zadevi,⁴⁹ tudi če identiteta obdolženca pri poročanju ne bo razkrita. Zato je tudi obdolžencem, zoper katere je bil odrejen pripor, treba omogočiti stike s predstavniki medijev, razen kadar priporni razlogi, zaradi katerih je bil pripor odrejen, temu nasprotujejo.⁵⁰ V tem smislu daje določba 213.b člena Zakona o kazenskem postopku⁵¹ (v nadaljevanju ZKP) ustrezno pravno podlago za omogočanje stikov pripornikov z novinarji ter njihovo pre-

⁴⁵ Tako tudi avstrijsko ustavno sodišče (nem. Verfassungsgerichtshof) v odločbi G 249/94 z dne 28. septembra 1995.

⁴⁶ Tudi v skladu s prakso Vrhovnega sodišča RS lahko t. i. dokaz resničnosti izključuje odškodninsko odgovornost zaradi posega v čast in dobro ime, kljub temu pa lahko še vedno gre za nedopusten poseg v zasebnost prizadetega (glej sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 784/2007 z dne 25. marca 2010).

⁴⁷ Pomen skrbne raziskave je poudarilo tudi Ustavno sodišče RS v sklepu Up-91/02 z dne 12. marca 2004.

⁴⁸ Prim. sodbo nemškega ustavnega sodišča (BVerfG) 1 BvR 536/72 z dne 5. junija 1973 (Lebach I).

⁴⁹ Tako tudi G. Müller, nav. delo, str. 1618. Glej tudi sodbo nemškega vrhovnega sodišča (nem. Bundesgerichtshof (BGH)) VI ZR 386/94 z dne 30. januarja 1996.

⁵⁰ M. Mansdörfer, nav. delo, str. 574.

⁵¹ Ur. l. RS, št. 32/12 – UPB8 in 47/13.

poved, če bi to bilo v nasprotju s pripornimi razlogi ali nemotenim potekom kazenskega postopka.

Poročanje o kazenskih zadevah vsaj na načelni ravni ne sme biti takšno, da bi vplivalo na priče, izvedence, na pošten potek in izid kazenskega postopka. Vendar je pri tem na abstraktni ravni zelo težko začrtati natančno mejo, saj zahteve pri poročanju o kazenskih zadevah ne smejo biti takšne, da bi onemogočale normalno delovanje medijev in bi nesorazmerno posegale v svobodo izražanja.⁵² Kljub temu so se nekatere države, med njimi tudi Avstrija,⁵³ odločile, da zakonsko prepovejo poročanje o kazenskih zadevah, s katerim se lahko vpliva na izid kazenskega postopka. Vendar je opredelitev poročanja, ki lahko vpliva na izid kazenskega postopka, lahko težavna, saj medijem ni mogoče v celoti prepovedati raziskavo in do določene mere tudi vrednotenje dejstev, ki so povezana s konkretno kazensko zadevo. Na načelni ravni je sprejemljivo stališče, da imajo mediji pravico (oziroma celo dolžnost) raziskati in javno obravnavati dejstva, povezana s konkretno kazensko zadevo, če gre za zadevo, pri kateri je javni interes zelo močno izražen. V takšnih zadevah medijem tudi ni mogoče odrekat pravice, da do določene mere vrednotijo obstoj oziroma neobstoj dejstev,⁵⁴ povezanih s konkretno kazensko zadevo, vendar ob doslednem spoštovanju domneve nedolžnosti. Tudi pri poročanju o kazenskih zadevah, ki so širšega javnega pomena, pa ni dopustno širjenje očitno neresničnih navedb, vplivanje na priče in pozivanje sodišča k sprejemu točno določene odločitve, saj je ena izmed dopustnih omejitev svobode izražanja tudi varstvo avtoritete in neodvisnosti sodne veje oblasti.⁵⁵ Iz narave sodniške službe izhaja, da se mora sodnik znati pri odločanju upreti zunanjim vplivom in pritiskom.⁵⁶

Z zvezi s kazenskimi zadevami, ki niso širšega javnega pomena, se mora poročanje v skladu z načelom sorazmernosti omejiti na nepristransko poročanje objektivno preverljivih dejstev, saj interes javnosti, da bi pred pravnomočnim izidom kazenskega postopka bila seznanjena z vrednotenjem obstoja posameznih dejstev, načeloma ni podan.

⁵² Tako tudi G. Müller, nav. delo, str. 1618.

⁵³ Glej § 20 avstrijskega zakona o medijih (nem. Mediengesetz; BGBl., št. 314/1981 in nasl.).

⁵⁴ V tem smislu tudi ESČP v sodbi v zadevi *Dalban proti Romuniji*, št. 28114/95 z dne 28. septembra 1999. Glej tudi sodbo Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 2852/2012 z dne 30. maja 2013.

⁵⁵ Glej na primer sodbe ESČP v zadevah *Weber proti Švici*, št. 11034/84, z dne 22. maja 1990, *Ernst in drugi proti Belgiji*, št. 33400/96, z dne 15. julija 2003 ter *Dupuis in drugi proti Franciji*, št. 1914/02, z dne 12. novembra 2007.

⁵⁶ Glede pomena čustev pri sodnem odločanju glej M. Jager, K. Šugman Stubbs, nav. delo, str. 135–147.

Glede načina poročanja o kazenskih zadevah ni nepomembna tudi zahteva po **strokovno korektnem poročanju**. Gre za vprašanje, ki predvsem spada na področje novinarske etike,⁵⁷ pravno relevantno pa lahko postane takrat, ko je medijsko poročanje strokovno do te mere nekorektno (zlasti glede pravnih problemov in pravne terminologije), da posega tudi v domnevo nedolžnosti, v garancije poštenega postopka ter osebnostne pravice obdolžencev in drugih procesnih udeležencev.

3.2. Varstvo obdolženčeve zasebnosti in pravice do lastne podobe

Pravica medijev do poročanja o kazenskih zadevah, ki izhaja iz svobode izražanja, ne vključuje nujno tudi pravice do objave obdolženčevega imena, fotografij ali zasebnih podatkov.⁵⁸ Pravica javnosti do informiranja (pasivni vidik svobode izražanje) o dejstvih v zvezi s kazenskimi zadevami ne vključuje nujno interesa, ki bi prevladal nad obdolženčevo pravico do zasebnosti in pravico do lastne podobe. Javnost je namreč velikokrat mogoče informirati že s podajanjem dejstev, brez navedbe imena obdolženca, objave njegove fotografije in razkrivanj podatkov iz njegovega zasebnega življenja. Radovednost in zvedavost javnosti namreč ne moreta pomeniti javnega interesa.⁵⁹ Zato se ni mogoče strinjati z nekaterimi stališči,⁶⁰ da bi objava osebnega imena ali drugih podatkov, iz katerih je mogoče identificirati obdolženca, bila vselej in brezpogojno dopustna.⁶¹ Tudi v zvezi z objavo imena, fotografij in zasebnih informacij o obdolžencu je treba v luči načela sorazmernosti opraviti tehtanje med osebnostnimi pravicami obdolženca in svobodo izražanja. Pri tem ni mogoče najti abstraktne rešitve, ki bi vselej dala prednost eni od teh ustavnih dobrin,⁶² mo-

⁵⁷ V zvezi s pravilno rabo terminov »obdolženec« in »obtoženec« glej na primer sklep Novinarskega častnega razsodišča v zadevi *Jasna Detiček proti novinarju in odgovornemu uredniku Slovenskih novic*, z dne 8. decembra 2010.

⁵⁸ Tako tudi G. Müller, nav. delo, str. 1618.

⁵⁹ Glej sodbo ESČP v zadevi *Von Hannover proti Nemčiji*, št. 59320/00, z dne 24. junija 2004.

⁶⁰ Tako na primer Informacijski pooblaščenec med osebnimi podatki iz zahteve za preiskavo, katerih objava bi lahko bila zaradi načela sorazmernosti sporna, omenja datum in kraj rojstva, naslov stalnega prebivališča in državljanstvo osumljenca, ne pa tudi njegovega imena (Varstvo osebnih podatkov in mediji, Informacijski pooblaščenec, str. 18; dostopno na spletni strani <www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/smernice/OP_in_mediji.pdf> (12. 8. 2014)).

⁶¹ Glede poročanja, ki omogoča prepoznavo osumljenca določenemu krogu ljudi, glej sodbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 421/2004 z dne 12. januarja 2006.

⁶² Tako tudi nemško ustavno sodišče (BVerfG) v sodbi 1 BvR 536/72 z dne 5. junija 1973 (Lebach I) in sklepu 1 BvR 1107/09 z dne 10. junija 2009.

goče pa je izoblikovati določene splošne kriterije (na zakonski ravni ali v sodni praksi), ki jih je treba upoštevati glede na okoliščine konkretnega primera.

Glede dopustnosti objave obdolženčevega imena in fotografij pri poročanju o kazenski zadevi se kot upoštevni kažejo zlasti naslednji kriteriji:

- stopnja javnega interesa, ki izhaja iz konkretne kazenske zadeve;
- značilnosti obdolženca, zlasti z vidika javnosti njegove osebe;
- faza, v kateri je kazenski postopek.

V zvezi s poročanjem o obdolženčevem zasebnem življenju je poleg navedenih kriterijev treba upoštevati tudi sfero zasebnosti, v katero se s poročanjem posega.

Svoboda izražanja vselej zajema tudi pravico medijev do poročanja o kazenskih zadevah in kazenskih postopkih, samo kazenske zadeve **širšega javnega pomena** pa lahko pri takšnem poročanju utemeljijo poseg v zasebnost in osebnostne pravice obdolžencev. Za kazenske zadeve širšega javnega pomena gre pri kaznivih dejanjih, ki so posebno težka ali pa so bila izvršena v okoliščinah, ki presegajo pojav običajne kriminalitete in utemeljujejo zanimanje splošne javnosti, ki presega golo radovednost in željo po senzacionalističnem poročanju. Lažja kazniva dejanja (ali prekrški), izvršena v okoliščinah, ki ne utemeljujejo posebnega javnega interesa, zato praviloma ne morejo utemeljiti medijskega poročanja z objavo imena, fotografij in zasebnih podatkov o obdolžencu, saj je s takšnimi kazenskimi zadevami javnost mogoče dovolj kakovostno seznaniti brez objave navedenih podatkov. Vselej je namreč treba tehtati, v čem bi objava obdolženčevega imena in fotografije ter podatkov iz njegovega zasebnega življenja prispevala k razpravi širšega javnega pomena. Če takega prispevka ni ali je zanemarljiv, z njim ni mogoče upravičiti posega v obdolženčevo zasebnost in njegove osebnostne pravice.⁶³ V zvezi s hujšimi kaznivimi dejanji pa se lahko pojavi upravičen interes javnosti, ki presega golo radovednost, po podatkih, ki se nanašajo tudi na osebo storilca, njegove motive za izvršitev kaznivega dejanja in potek kazenskega pregona.⁶⁴

Pomembno vlogo pri presoji dopustnosti takšnega posega imajo tudi nekatere **značilnosti obdolženca**, zlasti z vidika javnosti njegove osebe ali posebne družbene ranljivosti. Kar zadeva družbeno ranljivost, morajo posebno varstvo

⁶³ V tem smislu je švicarsko vrhovno sodišče (nem. Bundesgericht) poudarilo, da je vsak poseg v osebnostne pravice pri poročanju o kazenskih zadevah, ki ni utemeljen na upravičenem interesu javnosti po informiranju, protipraven (sodba 5C.104/2003 z dne 8. avgusta 2003).

⁶⁴ Sodba BVerfG 1 BvR 536/72 z dne 5 junija 1973 (Lebach I).

uživati mladoletniki,⁶⁵ zato objava njihovega imena, fotografije ali podatkov iz zasebnega življenja ne more biti upravičena niti ob obstoju širšega javnega interesa, ki izhaja iz okoliščin kazenske zadeve.⁶⁶ Pri polnoletnih obdolžencih je vsekakor treba upoštevati okoliščino, ali gre za javne osebe ali ne. V skladu s prakso Ustavnega sodišča RS⁶⁷ je mogoče razlikovati med absolutnimi in relativnimi javnimi osebami; t. i. absolutne javne osebe so osebe iz sodobnega javnega življenja, ki uživajo splošno zanimanje javnosti, t. i. relativne osebe pa so tiste osebe, ki javnost zanimajo samo v zvezi s konkretnim dogodkom. Takšna opredelitev javnih oseb je bila upravičeno kritizirana,⁶⁸ saj Ustavno sodišče RS pri razmejitvi med absolutnimi in relativnimi javnimi osebami ni v zadostni meri razlikovalo med javnim interesom in »dejstvom, da določene osebe in zadeve v povezavi z njimi javnost enostavno zanimajo«. Pri t. i. relativnih osebah iz javnega življenja je interes javnosti utemeljen s posameznim dogodkom, in ne s kakšno lastnostjo osebe, zato gre za pogoj, ki se pravzaprav prekriva z že utemeljenim kriterijem širšega javnega pomena, ki izhaja iz posamezne kazenske zadeve. Kar zadeva javnost obdolženčeve osebe, je pomembna predvsem okoliščina, ali je obdolženec absolutna javna oseba ali ne. Tudi v skladu s prakso ESČP⁶⁹ je z vidika varstva posameznikove zasebnosti bistveni razlikovalni kriterij dejstvo, ali gre za osebo, ki deluje v javnem kontekstu, ali za zasebnika, ki ni znan širši javnosti in zato lahko upravičeno pričakuje širše varstvo zasebnosti. Pri javnih osebah gre zlasti za osebe, ki imajo javno izpostavljen položaj na političnem,⁷⁰ gospodarskem⁷¹ ali drugem področju družbenega življenja. Javni položaj obdolženca v družbi lahko pri poročanju o kazenskih zadevah upravičuje objavo njegovega imena, fotografije in tudi določenih podatkov iz zasebnega življenja, zlasti kadar je kaznivo dejanje povezano z njegovim predhodnim javnim delovanjem. Vendar je tudi v tem primeru poseg v obdolženčevo zasebnost dopusten samo, če ni namenjen zgolj zadovoljevanju javne radovednosti, temveč gre za podatke, ki so povezani s kazensko zadevo

⁶⁵ Prim. 56. člen Ustave RS.

⁶⁶ Prim. 2. točko drugega odstavka § 7a avstrijskega zakona o medijih (glej opombo št. 49).

⁶⁷ Odločba Up-50/99 z dne 14. decembra 2000.

⁶⁸ A. Teršek, nav. delo, str. 3.

⁶⁹ Glej na primer sodbi v zadevah *Minelli proti Švici*, št. 14991/02, z dne 14. junija 2006 in *Petrenco proti Moldaviji*, št. 20928/05, z dne 30. marca 2010.

⁷⁰ Glej na primer sodbo ESČP v zadevi *Dupuis in ostali proti Franciji*, št. 1914/02, z dne 7. junija 2007.

⁷¹ Glej na primer sodbo ESČP v zadevi *Verlagsgruppe News GmbH proti Avstriji*, št. 10520/02, z dne 14. decembra 2006.

in njihova objava lahko prispeva k razpravi splošnega pomena v demokratični družbi.⁷²

Pri presoji dopustnosti posega v obdolženčevo zasebnost in njegove osebno-stne pravice v zvezi s poročanjem o kazenskih zadevah je treba upoštevati tudi **fazo, v kateri je kazenski postopek**. Vsaka faza kazenskega postopka je namreč povezana z določenim dokaznim standardom, torej z določeno stopnjo verjetnosti, da je bilo izvršeno kaznivo dejanje oziroma da ga je izvršila bolj ali manj določena oseba; ta verjetnost se z napredovanjem kazenskega postopka iz predhodne v naslednjo fazo povečuje.⁷³ Glede na to, da so dokazni standardi pomembno varovalo pri poseganju države v osebno integriteto posameznikov,⁷⁴ je dokazne standarde, ki izhajajo iz posamezne faze kazenskega postopka, treba upoštevati tudi pri presoji sorazmernosti posegov medijskega poročanja v zasebnost in osebno-stne pravice obdolžencev. Predkazenski postopek, za začetek katerega zadostuje že najnižji dokazni standard »razlogov za sum«,⁷⁵ ali posamezna preiskovalna dejanja, ki se opravljajo še pred uvedbo preiskave in zanje zadostuje dokazni standard »utemeljenih razlogov za sum« (npr. hišna preiskava),⁷⁶ ne morejo utemeljevati posegov v obdolženčevo zasebnost in osebno-stne pravice v enaki meri kot faze postopka, v katerem je pravnomočno potrjen obstoj utemeljenega suma ali je nepravnomočno izrečena obsodila sodba. Poleg tega je treba upoštevati tudi dejstvo, da faze kazenskega postopka pred glavno obravnavo niso javne.⁷⁷ Pri presoji dopustnosti posega v obdolženčevo zasebnost in osebno-stne pravice v zvezi z medijskim poročanjem o kazenskih zadevah je zato skupaj z drugimi kriteriji treba upoštevati tudi fazo, v kateri je kazenski postopek, ter z njo povezan dokazni standard stopnje verjetnosti, da je obdolženec storilec kaznivega dejanja. Treba pa je poudariti, da javnost glavne obravnave ne pomeni nujno tudi podlage za medijsko objavo vseh podatkov, ki so na glavni obravnavi razkriti.⁷⁸ Javnost glavne obravnave je namreč namenjena nadzoru demokratične družbe nad delovanjem sodne veje oblasti, ne razširjanju podatkov iz obdolženčevega osebnega in družinskega življenja. Z upoštevanjem tega dejstva je nemško ustavno sodišče celo poudarilo, da imajo

⁷² Prim. sodbo ESČP v zadevi *Von Hannover proti Nemčiji*, št. 59320/00, z dne 24. junija 2004.

⁷³ K. Šugman Stubbs, nav. delo, str. 246 in 247.

⁷⁴ Prav tam, str. 253.

⁷⁵ Prvi odstavek 148. člena ZKP.

⁷⁶ Prvi odstavek 214. člena ZKP.

⁷⁷ Tako tudi G. Trüg, nav. delo, str. 1042.

⁷⁸ V tem smislu tudi višje deželno sodišče (nem. Oberlandesgericht) v Kölnu v sodbi 15 U 125/11 z dne 14. februarja 2012.

obdolženčeve osebnostne pravice vse do prvostopenjske (torej nepravnomočne) obsodilne sodbe pogosto prednost pred svobodo medijskega poročanja.⁷⁹

Kar zadeva medijsko poročanje o obdolženčevem zasebnem življenju, je poleg treh opisanih kriterijev treba upoštevati tudi **sfero zasebnosti**, v katero se s takšnim poročanjem posega, vselej pa je takšen poseg v zasebnost dopusten samo pod pogojem, da gre za podatke, ki so povezani s kazensko zadevo ter bistveno prispevajo k informiranju javnosti o motivih in okoliščinah izvršitve kaznivega dejanja. Ustavno sodišče RS⁸⁰ je opredelilo tri različne sfere posameznikove zasebnosti: (1) področje življenja posameznika v javnosti, (2) področje zasebnega življenja, ki ne poteka v javnosti, in (3) področje intimnega in družinskega življenja.⁸¹ Pri tem »na splošno velja, da čim manj intimno je področje zasebnega življenja posameznika, tem manjšo pravno zaščito uživa, kadar pride v kolizijo z interesi in pravicami drugih posameznikov«, vendar tudi pri absolutnih in relativnih osebah javnega življenja brez privolitve prizadetega ni dopustno objavljati stvari iz njihovega intimnega življenja.⁸² Jedro najbolj intimnega področja življenja torej uživa absolutno varstvo.⁸³

Ne nazadnje je treba poudariti, da obdolženec tudi v okviru kazenskega postopka svobodno razpolaga s svojo zasebnostjo in osebnostnimi pravicami, zato je poseg medijev pri poročanju o kazenskih zadevah v te pravice dopusten tudi na podlagi obdolženčeve izrecne privolitve ali njegovega lastnega predhodnega razkritja podatkov.⁸⁴ Vendar morajo mediji tudi v tem primeru vsebinsko o zadevi poročati nepristransko in ob spoštovanju domneve nedolžnosti. Domnevo nedolžnosti je mogoče opredeliti kot nerazpoložljivo procesno jamstvo,⁸⁵ ki za državo ustvarja pozitivne obveznosti tudi zunaj samega kazenskega postopka. Država ima torej obveznost, da zagotovi spoštovanje domneve nedolžnosti tudi pri medijskem poročanju o kazenskih zadevah.

3.3. Sodelovanje pravosodnih organov z mediji

Kriteriji za dopustnost javnega poročanja pravosodnih organov o kazenskih zadevah morajo biti strožji od kriterijev, ki veljajo za medije, saj naloga pravo-

⁷⁹ Sklep 1 BvR 1107/09 z dne 10. junija 2009.

⁸⁰ Odločba Up-50/99 z dne 14. decembra 2000.

⁸¹ A. Teršek, nav. delo, str. 5.

⁸² Glej opombo št. 76.

⁸³ Tako tudi nemško ustavno sodišče v sodbi 1 BvR 2378/98, 1 BvR 1084/99 z dne 3. marca 2004.

⁸⁴ Tako tudi G. Trüg, nav. delo, str. 1044.

⁸⁵ Varstvo obdolženčeve osebnosti in dostojanstva je namreč pomemben kriterij za presojo razpoložljivosti posameznega procesnega jamstva (P. Gorkič, nav. delo, str. 808–811).

sodnih organov ni v uresničevanju svobode izražanja in informiranju javnosti, temveč morajo pravosodni organi odkrivati (policija), preganjati (tožilstvo) in soditi (sodišča) kazniva dejanja. Pravica medijev, da poročajo o kazenskih zadevah, namreč ne pomeni nujno tudi dolžnosti pravosodnih organov, da medije oskrbujejo z informacijami.⁸⁶ Na potrebo po posebni zadržanosti pravosodnih organov pri komunikaciji z mediji je opozorilo tudi ESČP.⁸⁷ Pravosodni organi imajo lahko upravičenje in dolžnost, da javnost seznanjajo s kazenskimi zadevami samo, kadar je to v prevladujočem javnem interesu in ne ovira poteka kazenskega postopka.

4. PREGLED VELJAVNE UREDITVE POROČANJA O KAZENSKIH ZADEVAH V REPUBLIKI SLOVENIJI

V skladu s prvim odstavkom 294. člena ZKP je glavna obravnava javna, prav tako sta javna predobravnavni narok⁸⁸ in narok za izrek kazenske sankcije.⁸⁹ V skladu z 295. členom ZKP je javnost glavne obravnave mogoče izključiti tudi zaradi varstva osebnega ali družinskega življenja obdolženca, vendar pa navedena določba ni v prvi vrsti namenjena varstvu obdolženčevih osebnostnih pravic v zvezi z medijskim poročanjem o kazenski zadevi. Kljub temu, da je javnost sojenja procesno jamstvo, namenjeno zagotavljanju poštenega postopka, ostaja sporno,⁹⁰ ali se lahko obdolženec temu procesnemu jamstvu zaradi varstva svoje zasebnosti in osebnostnih pravic odpove. Zakonodajalec je priznal posebno potrebo po varstvu osebnostnih pravic mladoletnikov v kazenskih postopkih, zato je javnost v skladu s prvim odstavkom 480. člena ZKP vselej izključena, kadar se sodi mladoletniku. Objava osebnih podatkov mladoletnika, ki je udeleženec v sodnem postopku, je tudi kazenskopravno sankcionirana v okviru kaznivega dejanja kršitve tajnosti postopka po drugem odstavku 287. člena Kazenskega zakonika⁹¹ (v nadaljevanju KZ-1).

Faze postopka pred glavno obravnavo (oziroma predobravnavnim narokom) niso javne. Za varstvo osebnega ali družinskega življenja lahko v skladu z določbo 188. člena ZKP uradna oseba, ki opravlja posamezno preiskovalno dejanje, naloži tistim, ki jih zaslišuje ali so navzoči pri preiskovalnih dejanjih ali

⁸⁶ Podobno tudi G. Trüg, nav. delo, str. 1044. O potrebi po zagotavljanju neodvisnega in nepristranskega sojenja tudi v zvezi z dostopom do informacij javnega značaja glej S. Curk, nav. delo, str. 8.

⁸⁷ Glej sodbo v zadevi *Buscemi proti Italiji*, št. 29569/95, z dne 16. septembra 1999.

⁸⁸ Prvi odstavek 285.a člena ZKP.

⁸⁹ Tretji odstavek 285.č člena ZKP.

⁹⁰ P. Gorkič, nav. delo, str. 797.

⁹¹ Ur. l. RS, št. 55/08, 66/08, 39/09, 91/11 in 50/13.

pa pregledujejo preiskovalne spise, da morajo posamezna dejstva ali podatke ohraniti v tajnosti. Kršitev odrejene tajnosti pomeni kaznivo dejanje kršitve tajnosti postopka po prvem odstavku 287. člena KZ-1.

Dejstvo, da lahko v osebnostne pravice posega medijsko poročanje o neupravičeni obsodbi ali neupravičenem odvzemu prostosti, je zakonodajalec upošteval v 543. členu ZKP. Navedena določba daje prizadetemu neodvisno od pogojev za povračilo škode pravico od sodišča zahtevati, da v časopisu ali drugem sredstvu javnega obveščanja objavi sporočilo o odločbi, iz katere izhaja neupravičenost prejšnje obsodbe oziroma neutemeljenost odvzema prostosti. S to določbo zakonodajalec na načelni ravni priznava, da so z medijskim poročanjem o kazenski zadevi lahko prizadete osebnostne pravice obdolžencev. Kljub temu pa slovenski pravni red⁹² ne vsebuje določb, ki bi v tem smislu upoštevale škodo, ki lahko nastane na posameznikovem ugledu, kadar se medijsko intenzivno poroča o kazenskem postopku zoper njega, kasnejši pravnomočni izid kazenskega postopka pa ne doživi ustrezne medijske obravnave, ki bi posameznika v očeh javnosti vsaj delno oprala suma, vzpostavljenega zaradi predhodne medijske pozornosti. Zakon o medijih⁹³ (v nadaljevanju ZMed) v določbah 26. do 44. člena sicer ureja pravico do popravka in pravico do odgovora. S pravico do popravka je tudi obdolžencem omogočeno, da zahtevajo objavo popravka zatrjevanih napačnih ali neresničnih navedb oziroma prikaz nasprotnih dejstev v zvezi z medijskim poročanjem o kazenskih zadevah, ki se nanaša nanje. Zaradi roka, v katerem je v skladu z drugim odstavkom 26. člena ZMed⁹⁴ treba vložiti zahtevo za objavo popravka, pa s tem institutom obdolženec od medijev, ki so predhodno poročali o njegovem kazenskem postopku, ne more zahtevati, da v primerljivem obsegu poročajo tudi o pravnomočnem izidu kazenskega postopka.⁹⁵

Razen splošne določbe 6. člena ZMed, ki v zvezi s svobodo izražanja poudarja tudi nedotakljivost in varstvo človekove osebnosti in dostojanstva, ZMed ne vsebuje posebnih določb, ki bi urejale vsebino medijskega poročanja o kazenskih zadevah (na primer z vidika spoštovanja domneve nedolžnosti) ter varstvo zasebnosti in osebnostnih pravic obdolžencev. Kodeks novinarjev Republike Slovenije vsebuje določbe o preverjanju točnosti zbranih informacij

⁹² Uzakonjene rešitve tega problema tudi primerjalnopravno ni mogoče zaznati.

⁹³ Ur. l. RS, št. 35/11 in nasl.

⁹⁴ Glede načina izvrševanja te določbe glej odločbo Ustavnega sodišča RS U-I-95/08, Up-419/09 z dne 21. oktobra 2010.

⁹⁵ Ustrezne pravne podlage ne daje niti 178. člen OZ, saj se ta nanaša na objavo sodbe oziroma popravka, kadar gre za kršitev osebnostnih pravic, obdolženec pa ima lahko pravni interes, da se poroča o pravnomočnem izidu kazenskega postopka tudi, če pri predhodnem medijskem poročanju niso bile kršene njegove osebnostne pravice.

(1. člen), pridobivanju odziva tistih, na katere se nanašajo obtožbe (3. člen), in spoštovanju posameznikove zasebnosti (17. člen). V zvezi s kazenskim postopkom 18. člen Kodeksa novinarjev Republike Slovenije določa dolžnost spoštovanja domneve nedolžnosti, glede omembe imena in objave fotografij obdolžencev pa novinarje poziva k pazljivosti, pri čemer ne ponuja kriterijev za tehtanje morebitne upravičenosti posega v zasebnost in osebnostne pravice obdolžencev.

Na podlagi določbe 134. člena OZ lahko obdolženec v zvezi z medijskim poročanjem o kazenskem postopku, s katerim se krši nedotakljivost njegove osebnosti, osebnega ali družinskega življenja ali katera druga osebnostna pravica, zahteva civilnopravno varstvo za prenehanje s kršitvami. Na podlagi 178. člena OZ je v primeru kršitve osebnostnih pravic mogoče zahtevati tudi objavo sodbe oziroma popravka, na podlagi 179. člena OZ pa tudi plačilo denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo.

5. NEKAJ RAZMISLEKOV O MOGOČIH ZAKONODAJNIH REŠITVAH

Glede na vlogo in učinek, ki ga ima medijsko poročanje v sodobni družbi, se pozitivna obveznost države, da zagotovi pošten potek kazenskega postopka in varstvo obdolženčevih osebnostnih pravic, ne nanaša samo na konkretno ureditev kazenskega postopka. Država mora ob spoštovanju svobode izražanja zagotoviti, da mediji s pristranskim poročanjem in neutemeljenimi posegi v obdolženčeve osebnostne pravice ne izničijo nekaterih temeljnih garancij poštenega kazenskega postopka. Zgolj civilnopravno varstvo za uresničitev te dolžnosti države praviloma ne zadostuje. V Sloveniji bi zato bilo treba sprejeti zlasti določbe, ki bi se nanašale na prepoved pristranskega medijskega poročanja in spoštovanje domneve nedolžnosti, varstvo obdolženčeve zasebnosti in njegovih osebnostnih pravic ter posebno pravico do popravka ob pravnomočnem končanju kazenskega postopka. Najbolj smiselno bi bilo te določbe uvrstiti v posebno poglavje ZMed, ki bi urejalo medijsko poročanje o kazenskih postopkih.

Smiselno bi bil sprejem določbe, ki bi prepovedovala medijsko poročanje o kazenskih zadevah oziroma kazenskih postopkih v nasprotju z načelom domneve nedolžnosti. Pri tem bi moralo biti izrecno prepovedano poročanje, ki posameznika pred pravnomočno obsodilno sodbo označuje ali prikazuje kot storilca kaznivega dejanja oziroma izhaja iz njegove krivde brez ustreznega opozorila, da gre samo za sum storitve kaznivega dejanja.⁹⁶ Kršitev takšne pre-

⁹⁶ Primerjaj določbo § 7b avstrijskega zakona o medijih (glej opombo št. 49).

povedi bi bilo treba opredeliti kot prekršek,⁹⁷ za katerega bi lahko odgovarjala fizična oseba, ki ga izvrši, izdajatelj medija in njegova odgovorna oseba.

Prepovedati bi bilo treba tudi objavo obdolženčevega imena, fotografije in zasebnih podatkov, če se s tem brez upravičenega in prevladujočega interesa javnosti posega v obdolženčevo zasebnost in osebnostne pravice.⁹⁸ Pri tem bi bilo smiselno vsaj na abstraktni ravni oblikovati kriterije, ki jih je pri upravičenosti posega v obdolženčevo zasebnost in osebnostne pravice treba upoštevati. Za večjo strokovnost in doslednost pri tehtanju upravičenosti posegov v obdolženčevo zasebnost in osebnostne pravice bi lahko bilo koristno oblikovanje strokovnega telesa,⁹⁹ s katerim bi se novinarji lahko ali celo morali posvetovati pred posegom v obdolženčevo zasebnost in osebnostne pravice.¹⁰⁰ Ker gre v zvezi s presojo upravičenosti posega v obdolženčevo zasebnost in osebnostne pravice za tehtanje, ki ga je na podlagi abstraktnih kriterij treba opraviti v vsakem konkretnem primeru, bi bila opredelitev kršitev teh določb kot prekrška z vidika načela zakonitosti (*lex certa*) izrazito sporna.¹⁰¹ Zato se v primeru neupravičenih posegov v obdolženčevo zasebnost in osebnostne pravice zdi ustrezno in zadostno obstoječe civilnopravno varstvo (zlasti v okviru zahteve za prenehanje s kršitvami osebnostnih pravic in denarne odškodnine za nepremoženjsko škodo).

K učinkovitejšemu varstvu domneve nedolžnosti bi lahko prispevala ureditev posebne pravice do popravka v zvezi s poročanjem o kazenskih zadevah in kazenskih postopkih, ki bi obdolžencu podobno kot pri že urejeni splošni pravici do popravka omogočala, da v določenem roku od pravnomočnega konca kazenskega postopka od medijev, ki so o kazenskem postopku poročali v predhodnih fazah, zahteva, da na primerljiv način poročajo o njegovem pravnomočnem izidu. V preostalem delu bi se lahko smiselno uporabljale določbe, ki urejajo (splošno) pravico do popravka.

6. SKLEP

Medijsko poročanje o kazenskih zadevah, ki zanemarja standarde nepristranskega poročanja in spoštovanja osebnostnih pravic udeležencev postopkov, se

⁹⁷ Primerjalnopravno obstajajo tudi druge rešitve. Tako na primer 9-1. člen francoskega civilnega zakonika (Code Civil) daje sodišču možnost, da odredi vse potrebne ukrepe, namenjene zagotovitvi spoštovanja domneve nedolžnosti, npr. objavo popravka ali sporočila.

⁹⁸ Primerjaj določbo § 7a avstrijskega zakona o medijih.

⁹⁹ Za to idejo se zahvaljujem izr. prof. dr. Tomažu Kerestešu.

¹⁰⁰ Podobno 17. člen Kodeks novinarjev Republike Slovenije novinarjem nalaga obveznost, da pred objavo, s katero se posega v posameznikovo zasebnost, pridobijo mnenje odgovornega urednika.

¹⁰¹ Podobno tudi C. Roxin, nav. delo, str. 155.

lahko hitro sprevrže v medijsko sojenje, ki ogroža temeljna načela poštenega kazenskega postopka. Zato se zdi pomembno opozoriti, da se pozitivna obveznost države v zvezi z zagotavljanjem poštenega kazenskega postopka razteza tudi na zagotovitev ustreznih varoval glede medijskega poročanja o kazenskih zadevah. Tej problematiki v Sloveniji ni namenjena zadostna strokovna pozornost. Rezultat tega zanemarjanja je mogoče vsak dan videti v časopisih, televizijskih poročilih in drugih medijih. Predhodno zanemarjena in neurejena področja pogosto pomenijo skušnjava za zelo strogo normiranje. Zato je pri urejanju problematike medijskega poročanja o kazenskih zadevah treba ohraniti zavest, da mediji tudi v zvezi s kazenskim sodstvom opravljajo pomembno vlogo v demokratični družbi. Posegi države glede medijskega poročanja o kazenskih zadevah se morajo omejiti na vzpostavitev mehanizmov za nepristransko poročanje ter tehtanje upravičenosti posegov v zasebnost in osebne pravice obdolžencev, pri tem pa se svoboda izražanja ne sme čezmerno omejiti.

Literatura

- Ljubo Bavcon, Alenka Šelih, Damjan Korošec, Matjaž Ambrož, Katja Filipčič: *Kazensko pravo: Splošni del*, 6. izdaja. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2013.
- Volker Boehme-Neßler: *Insziniertes Recht?*, v: *Rechtstheorie*, 42 (2011) 2, str. 167–201.
- Staša Curk, *Pravica do dostopa do informacij javnega značaja in sodni postopki*, v: *Pravna praksa*, 29 (2010), 19, str. 8–10.
- Zlatan Dežman, Anže Erbežnik: *Kazensko procesno pravo Republike Slovenije*. GV Založba, Ljubljana 2003.
- Alojzij Finžgar: *Osebnostne pravice*, SAZU, Ljubljana 1985.
- Primož Gorkič: *Odpoved procesnim jamstvom v kazenskem postopku: vprašanje njihove razpoložljivosti*, v: *Pravnik*, 65 (2010), 11/12, str. 793–814.
- Matjaž Jager, Katja Šugman Stubbs: *Čustveni sodniki?*, v: Matjaž Ambrož (ur.), Katja Filipčič, Aleš Završnik: *Zbornik za Alenko Šelih*. Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, SAZU, Ljubljana 2013, str. 135–147.
- Hans D. Jarass: *Bodo Pieroth, Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland – Kommentar*, 11. izdaja. C. H. Beck, München 2011.
- Hans-Heinrich Jescheck, Thomas Weigend: *Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil*, 5. izdaja. Duncker & Humblot, Berlin 1996.

- Miha Juhart, Damjan Možina, Barbara Novak, Ada Polajnar-Pavčnik, Viktorija Žnidaršič Skubic: Uvod v civilno pravo, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2011.
- Marco Mansdörfer: Das Recht des Beschuldigten auf Selbstdarstellung im Ermittlungsverfahren, v: Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, 123 (2011) 3, str. 570–594.
- Gerda Müller: Probleme der Gerichtsberichterstattung, v: Neue Juristische Wochenschrift, 60 (2007) 23, str. 1617–1712.
- Marijan Pavčnik (ur.), Ada Polajnar-Pavčnik (ur.), Dragica Wedam-Lukić (ur.): Temeljne pravice, Cankarjeva založba, Ljubljana 1997.
- Claus Roxin: Strafrechtliche und strafprozessuale Probleme der Vorverurteilung, v Neue Zeitschrift für Strafrecht, 11 (1991) 4, str. 153–160.
- Claus Roxin, Bernd Schünemann: Strafverfahrensrecht, 26. izdaja. C. H. Beck, München 2009.
- Bogomir Sajovic: O pravni naravi osebnostnih pravic. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 1996.
- Katja Šugman Stubbs: Pomen dokaznih standardov v kazenskem postopku, v: Zbornik znanstvenih razprav, 67 (2007), str. 245–267.
- Andraž Teršek: Svoboda medijev in varstvo zasebnosti, Dnevi civilnega prava, Portorož 2006; dostopno na <www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/clanki/Tersek_Mediji_in_zasebnost.pdf> (12. 8. 2014).
- Gerson Trüg: Medienarbeit der Strafjustiz – Möglichkeiten und Grenzen, v: Neue Juristische Wochenschrift, 64 (2011) 15, str. 1040–1045.
- Gunter Widmaier: Gerechtigkeit – Aufgabe von Justiz und Medien?, v: Neue Juristische Wochenschrift, 57 (2004) 7, str. 399–403.
- Benno Zabel: »Öffentlicher Pranger« und reformierter Strafprozess, v: Goldammer's Archiv für Strafrecht, 158 (2011) 1, str. 347–364.

DER PERSÖNLICHKEITSSCHUTZ DES BESCHULDIGTEN BEI DER MEDIENBERICHTERSTATTUNG ÜBER STRAFVERFAHREN

Miha Šošić,

*Universitäts-Diplom Jurist, wissenschaftlicher Assistent an der
Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Universität in Maribor, fachlicher
Mitarbeiter am Obersten Gerichtshof der Republik Slowenien*

Die Medien üben in den modernen Gesellschaften einen großen Einfluss aus, dem sich auch das Recht nicht entziehen kann. In Zeiten der sogenannten Mediengesellschaft muss sich auch das Rechtssystem im gewissen Maße der Medienmechanismen bedienen, damit es seinen gesellschaftlichen Einfluss nicht verliert und es seine gesellschaftliche Funktion verwirklichen kann. Die Medienberichterstattung über Strafverfahren kann zur Verwirklichung der generalpräventiven Funktion des Strafrechts dienen, da die Berichterstattung zum größerem Vertrauen der Bürger in das Rechtssystem beitragen kann. Auf der anderen Seite kann aber eine unsachgemäße und unverhältnismäßige Berichterstattung die Fundamente eines fairen Strafverfahrens gefährden. Die Medien dürfen nicht die Rolle eines modernen Prangers übernehmen, weil das nicht mit ihrer Funktion und der Funktion des Strafrechts in einer demokratischen Gesellschaft vereinbar wäre. Besondere Aufmerksamkeit muss dabei dem Schutz der Persönlichkeitsrechte des Beschuldigten, besonders dem Recht auf Darstellung der eigenen Person, gewidmet werden.

Die Persönlichkeitsrechte beziehen sich auf der einen Seite auf zivilrechtliche Verhältnisse, auf der anderen Seite haben sie aber auch einen wichtigen öffentlich-rechtlichen Bezug. Der Gesetzgeber hat im Bezug auf Persönlichkeitsrechte des Beschuldigten nicht nur die negative Pflicht in sie nur in dem Maße einzugreifen, wie es für die effektive Ausführung des Strafverfahrens notwendig ist, sondern auch die positive Pflicht für eine Gesetzgebung zu sorgen, die

den Persönlichkeitsrechten des Beschuldigten genügenden Schutz gewährt. Der Staat hat also die positive Pflicht den Schutz der Persönlichkeitsrechte auch bei der Medienberichterstattung über Strafverfahren zu gewährleisten. Dabei muss aber auch die Pressefreiheit berücksichtigt werden und im Sinne der Verhältnismäßigkeit ein Kompromiss gefunden werden der beide Verfassungsrechte (Persönlichkeitsschutz, Pressefreiheit) genügend beachtet.

Bei der Frage des Persönlichkeitsschutzes des Beschuldigten im Bezug auf die Medienberichterstattung über Strafverfahren müssen besonders folgende Aspekte beachtet werden:

1. die Frage der inhaltlichen Gestaltung der Berichterstattung, bei der die Unschuldsvermutung beachtet werden muss und die negative Beeinträchtigung auf die Fairness des Verfahrens und die Unvoreingenommenheit des Gerichts vermieden werden soll;
2. die Abwägung von Interessen, die den Persönlichkeitsschutz und die Privatsphäre des Beschuldigten auf der einen sowie die Pressefreiheit auf der anderen Seite betreffen;
3. das Informieren der Medien über aktuelle Strafverfahren von Seiten der Justizbehörden;

Es muss beachtet werden, dass die Medien in einer demokratischen Gesellschaft einen wichtigen Beitrag zur Öffentlichkeit von Gerichtsverfahren leisten. Die Medienberichterstattung ermöglicht es auch den Teil der Öffentlichkeit über den Verlauf von aktuellen Gerichtsverfahren in Kenntnis zu setzen, der nicht bei den Verhandlungen anwesend gewesen ist. Somit erleichtern die Medien eine effektive Kontrolle der Zivilgesellschaft über die Arbeit der Gerichte. In diesem Sinne kann die Medienberichterstattung auch zu einem faireren Strafverfahren beitragen. Jedoch kann dies nur mit einer ausgewogenen und sachlichen Berichterstattung erzielt werden. Eine Berichterstattung, die die Persönlichkeitsrechte des Beschuldigten nicht beachtet und nicht auf einer ausgewogenen Recherche basiert, ist den Zwecken des fairen Strafverfahrens nicht behilflich. Im Gegenteil, eine unausgewogene, einseitige und die Persönlichkeitsrechte des Beschuldigten missachtende Berichterstattung kann einen sehr negativen Einfluss auf die Arbeit der Gerichte, der Sachverständigen sowie auf Zeugenaussagen und Aussagen der Beschuldigten haben. In modernen Mediengesellschaften spricht man deshalb oft über die Notwendigkeit des Schutzes des Beschuldigten vor den Medien (Persönlichkeitsschutz) und nicht mehr über den Schutz des Beschuldigten durch Medien (Kontrolle über die Arbeit der Gerichte).

Die Medienberichterstattung über Strafverfahren muss folgenden inhaltlichen Anforderungen genügen:

1. die Unschuldsvermutung muss stets beachtet werde;
2. die angegebenen Fakten müssen genügend recherchiert sein und in einer unvoreingenommenen Weise dargestellt werden;
3. rechtliche und andere fachliche Fragen müssen fachlich korrekt dargestellt werden.

Darüber hinaus muss der Persönlichkeitsschutz und der Schutz der Privatsphäre des Beschuldigten bei der Medienberichterstattung über Strafverfahren gewährleistet sein. Insbesondere müssen klare Kriterien erarbeitet werden, die die volle Namensnennung und die Veröffentlichung von Bildern des Beschuldigten betreffen. Dabei sollten besonders die Bedeutung der konkreten Strafsache für das öffentliche Interesse, die Öffentlichkeit bzw. Nichtöffentlichkeit der Person des Beschuldigten und die Phase des konkreten Strafverfahrens berücksichtigt werden.

In Slowenien ist die Medienberichterstattung über Strafverfahren nicht genügend rechtlich geregelt. Aus diesen Grund werden einige Neuerungen vorgeschlagen, da der Staat die positive Pflicht hat auch äußere nichtstaatliche Einflüsse zu bewältigen, die die Fairness von Strafverfahren negativ beeinträchtigen könnten. Vor allem müsste ein rechtlicher Rahmen, der die voreingenommene Berichterstattung untersagt und die Befolgung der Unschuldsvermutung fördert, geschaffen werden. Es bedarf auch spezieller Vorschriften, die den Persönlichkeitsschutz und den Schutz der Privatsphäre des Beschuldigten bei der Medienberichterstattung gewährleisten. Vor allem sollen Kriterien geschaffen werden, die auch den Journalisten helfen, Eingriffe in die Privatsphäre und Persönlichkeitsrecht des Beschuldigten abzuwägen. Es sollte auch über die Schaffung einer besonderen Regelung der Gegendarstellung in Bezug auf abgeschlossene Strafverfahren nachgedacht werden.

Immer wenn ein Gebiet lange Zeit unternormiert gewesen ist, ist die Versuchung für den Gesetzgeber groß es sehr strikt und detailliert zu regulieren. Aus diesen Grund ist besondere Vorsicht geboten. Auch im Falle einer neuen Gesetzgebung, die die Medienberichterstattung über Strafverfahren normiert, dürfen die Medien nicht gehindert werden ihre Aufgabe der zivilen Aufsicht in einer demokratischen Gesellschaft zu erfüllen.

Izvirni znanstveni članek

UDK: 343:121:347.121.2:070.133(497.4)

ŠOŠIĆ, Miha: Varstvo osebnostnih pravic obdolžencev pri medijskem poročanju o kazenskih postopkih**Pravnik, Ljubljana 2015, let. 70 (132), št. 3-4**

Mediji imajo v sodobnih demokratičnih družbah pomembno vlogo in izjemen vpliv na dojetje družbene resničnosti. To se kaže tudi pri poročanju o kazenskih postopkih, kjer lahko mediji opravljajo pomembno vlogo informiranja javnosti in nadzora civilne družbe nad delovanjem sodne veje oblasti. Tako lahko mediji prispevajo k poštenemu poteku kazenskega postopka, vendar samo, če poročajo strokovno, nepristransko, na podlagi vestnega raziskovanja dejstev ter ob spoštovanju osebnostnih pravic udeležencev postopka. V nasprotnem primeru je učinek medijev na potek kazenskega postopka izrazito negativen. V preteklosti je javnost opravljala pomembno vlogo pri varovanju obdolžencev pred samovoljo sodstva, v sodobnih družbah pa se vse bolj pojavlja potreba po varovanju obdolžencev pred javnostjo oziroma mediji. Posebno vlogo pri tem ima varstvo obdolženčeve zasebnosti in njegovih osebnostnih pravic, saj se z nesorazmernimi posegi vanje pri medijskem poročanju o kazenskih zadevah lahko ogrozijo temeljne garancije poštenega kazenskega postopka. V članku so obravnavana ustavna in teoretična izhodišča varstva osebnostnih pravic obdolžencev pri medijskem poročanju o kazenskih zadevah. Na tej podlagi so nato predstavljeni veljavna ureditev medijskega poročanja o kazenskih zadevah v Sloveniji in razmisleki o nekaterih možnih zakonodajnih rešitvah.

Original Scientific Article

UDC: 343:121:347.121.2:070.133(497.4)

ŠOŠIĆ, Miha: The Protection of Personality Rights of the Accused Regarding Media Coverage of Criminal Proceedings*Pravnik, Ljubljana 2015, Vol. 70 (132), Nos. 3-4*

The media has an important function in modern democratic societies and a tremendous effect on the construction of social reality. It can play an important role of informing the public about ongoing criminal proceedings and in this way enable the control of civil society over the judiciary. The media can thus be helpful in ensuring a fair criminal trial, but only under the condition that the reporting on criminal proceedings is professional, unbiased, based on prudential research, and ensuring the personality rights of the trial participants are respected. Otherwise, the media can have an extremely negative effect on the conduct of a fair criminal trial. The public used to have an important role in protecting the defendant from arbitrary acts of the judiciary; however, in modern societies the need for protecting the defendant from the public and trial by media is becoming more and more necessary. The protection of the defendant's right to privacy and his personality rights is of crucial importance, since disproportionate interference in these rights when reporting on criminal proceedings can undermine the fundamental guarantees of a fair criminal trial. The article analyses the constitutional and theoretical outlines for the protection of the defendant's personality rights with regard to media coverage of criminal matters. On this basis, the current regulation of media reporting on criminal proceedings in Slovenia is presented and some ideas for the change of the relevant legislation are introduced.